storio šešių horizontų kultūriniai sluoksniai. Visi sluoksniai buvo supiltiniai, susiformavę aukštinant ir lyginant Neries krantą.

Šurfe 1 rasta XIX–XX a. buitinės ir statybinės keramikos bei atsitiktinių XVII a. radinių: Kielcų keramikos šukė ir keptuvės kojelė. 50 cm gylyje atkastas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios arkinis tvoros pamatas (2 pav.). Jį sudarė 25x12–13x6 cm dydžio geltono molio plytos, rištos kalkių skiediniu. Pamatas tęsėsi per visą šurfo ilgį, t. y. 2 m, jis orientuotas ŠV–PR kryptimi. Pamato plotis buvo 30 cm, aukštis šurfo R kampe – 90 cm, o V kampe – apie 40 cm. Šurfo R kampe prie pamato buvo primūryta akmenų konstrukcija. *Šurfe 2* 60 cm gylyje aptikta to paties kaip šurfe 1 arkinio tvoros pamato dalis, besitęsianti ŠR–PV kryptimi palei šurfo ŠV sienelę. Prie jo buvo primūryta 1 m aukščio ir 50 cm pločio akmenų konstrukcija. Be to, šurfe 2 rasta XIX–XX a. radinių ir vienas XVIII a. plokštinio koklio fragmentas.

Šurfuose 3 ir 4 aptikta tik XIX–XX a. radinių: buitinės keramikos, čerpių fragmentų, plokštinių koklių fragmentų.

The Field Evaluations in P. Vileišio and Sluškų Streets

In 2011, field evaluations (four test pits, a total of 9.7 m^2) were conducted in P. Vileišio and Sluškų Streets (Fig. 1). This area belonged to the historical suburb of Antakalnis. A late 19th – early 20th-century arched foundation for a fence was unearthed in test pits 1 and 2 (Fig. 2). All of the test pits contained 19th–20th-century finds, test pit 1 a sherd of 17th-century Kielce ceramics and a pan foot, and test pit 2 a fragment of an 18th-century panel stove tile (*Blattkachel*).

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Žygimantų gatvė 11 ir 11A

XVI a. dabartinės Žygimantų gatvės aplinkos teritorija buvo priskiriama Lukiškių (Puškornios) priemiesčiui, o dauguma sklypų iki pat XIX a. pradžios priklausė Radviloms. Radvilų dvaro teritorijoje 1506 m. įkurtas senosios regulos karmelitų vienuolynas ir pergalės prieš totorius prie Klecko įamžinimui pastatyta Švč. Mergelės Marijos Snieginės bažnyčia. Mūšio didvyrių (riterių globėjo) garbei ši bažnyčia turėjo ir antrą titulą, kuris šiandien geriau žinomas – Šv. Jurgio. XVI a. Radvilų valdos, tolstant dabartinės Tilto gatvės link, ribojosi su Kiškų giminės valdomis.

XVI–XVIII a. ikonografiniuose šaltiniuose bei miesto planuose kairioji Neries krantinė ties dabartine Žygimantų gatve vaizduojama be pastatų: čia buvo sodai, pievos ir dirbamos žemės plotai. Dabartinės gatvės Neries pakrantėje projektavimas pradėtas 1834 m., įkūrus Rusijos imperijos tvirtovę ir pertvarkius upės krantinę. Naujoji gatvė sujungė Žaliąjį tiltą su Antakalniu. Ji pradėta tiesti tik 1845 m., kai buvo išlyginti ir performuoti upės šlaitai. Dauguma dabartinės Žygimantų gatvės seniausių išlikusių namų pastatyti XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Kairioji Neries krantinė nuo Žaliojo iki Karaliaus Mindaugo tilto – Vilniaus senamiesčio 1-ojo ir 2-ojo kvartalų Š pakraštys.

Ankstesni 1-ojo kvartalo archeologiniai tyrinėjimai parodė, kad ankstyviausi XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje susiformavę kultūriniai sluoksniai yra teritorijos P krašte, šalia dabartinės Tilto gatvės. Į Š, dabartinės Žygimantų gatvės link buvęs žemės paviršius že-



1 pav. Tyrinėjimų planai: 1 – 2011 m. tyrinėjimų situacinis planas, 2 – tyrinėjimų vieta Žygimantų g. 11 ir 11A namų vidiniame kieme, 3 – XVII a. grindinio liekanų planas. L. Kvizikevičiaus nuotr. ir brėž.

Fig. 1. Excavation plans: 1 – situation plan of the 2011 excavation, 2 – the excavation site in the inner courtyard at Žygimantų St. 11 and 11A, 3 – a plan of the remains of the 17th-century paving.

mėjo, o kultūrinis sluoksnis plonėjo (1983 m. R. Sprainaitis; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1109; 1992 m. G. Gendrėnas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 2453; A. Vaicekauskas, *ATL 1998–1999 metais,* Vilnius, 2000, p. 484–486; E. Vailionis, *ATL 2007 metais,* Vilnius, 2008, p. 434–437; J. Ramanauskienė, *ATL 2010 metais,* Vilnius, 2011, p. 409–412). Ankstyviausi (XVI a.) šio kvartalo radiniai – grindų plytelė, koklių fragmentai surasti 2007 m. gretimų Žygimantų g. namų 12 ir 12 A teritorijoje.

Gretimo 2-ojo kvartalo teritorija – Žygimantų gatvės pradžioje archeologų pradėta tyrinėti palyginti neseniai. Tyrinėjimai parodė, kad ankstyviausi ir storiausi XVI a. II pusės sluoksniai susiformavo kvartalo R krašte, ties T. Vrublevskio gatve. Buvęs pirminis paviršius aukštėjo, o kultūrinis sluoksnis plonėjo į V, dabartinio Žaliojo tilto link (žr. Gendrėnas G., Ožalas E., *ATL 2002 metais,* Vilnius, 2005, p. 184–185; Girlevičius L., *ATL 2003 metais*, Vilnius, 2005, p. 188–192; *ATL 2004 metais*, Vilnius, 2006, p. 223–225). Reikšmingi kvartalo tyrinėjimų radiniai 2002 m. aptikti T. Vrublevskio gatvėje, ties namu 6. Tai XVI a. keramikos dirbinių ir jų gamybos priemonių liekanos.



2 pav. Tyrinėjimų vaizdai: 1 – XIX a. statinių pamatų liekanos, 2 – keraminis indas (išlikęs aukštis – 11,5 cm, skersmuo ties anga – 10,3 cm). L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 2. Excavation images: 1 – the remains of the foundations of 19th structures, 2 – a ceramic vessel (surviving height: 11.5 cm, diameter at the mouth: 10.3 cm).

2011 m. Žygimantų g. 11 ir 11A namų teritorijoje ištirtas 26,1 m² plotas, žvalgyta 24,9 m² plote (iš viso 66,4 m²) (1:1, 2 pav.). Naujai klojamos šiluminės trasos vietoje, apie 21,75 m ilgio jos atkarpoje, tirtas 1,8–1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Žvalgymų plote sluoksnis suardytas XX a. tiesiant požemines komunikacijas. Nemažoje tyrinėto ploto dalyje 1,25–1,3 m gylyje (H_{abs} 90,34–90,47 m) surastas XVII a. grindinys su iš didesnių akmenų suformuotu lataku (1:3 pav.). Ant jo paviršiaus rastas XVII a. 3-iajame dešimtmetyje kaldintas Zigmanto III, 5 XVII a. 7-ajame dešimtmetyje kaldinti Jono Kazimiero šilingai bei Karolio XI (?) Rygos miesto šilingo klastotė. Grindinio suardymų vietose tirtas smėlio ir pilkos žemės išlyginamasis sluoksnis, po kuriuo pasiektas nejudintas gruntas – įžemis (H_{abs} 90,10 m).

Itin detalus ir tikslus šios miesto dalies pastatų vaizdas yra matomas XVIII a. 3-iojo dešimtmečio Vilniaus plane iš Johano Georgo Maksimilijono fon Fiurstenhofo planų ir žemėlapių rinkinio. Čia tiksliai vaizduojami priemiesčių namai ir posesijų ribos, o kelias Žaliojo tilto link nutiestas kiek toliau į P nuo dabartinės Žygimantų gatvės, arčiau dabartinės Tilto gatvės. Pastatai matomi tik prie kelio, o teritorijoje prie Neries – ūkinės paskirties sklypai, tarp jų gana aiškios posesijų ribos.

Archeologiniai tyrinėjimai nepapildė XVIII a. kartografijos duomenų. Virš XVII a. grindinio tirti XVIII a. sluoksniai be statinių pėdsakų. XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje situacija nedaug pakito, 1808 m. Karolio Grunerto Vilniaus plane ši teritorija priskirta 779-ajai posesijai. Žygimantų gatvė tada vadinta Kiaulių gatve (lenk. *ulica Swinna*).

Aukščiau buvo tirtos XIX a. statinių (pastatų?) mūrinių pamatų liekanos (2:1 pav.). Ant vieno pastato grindų surastos 1840, 1841 ir 1884 m. kaldintos Rusijos imperijos kapeikos. Tai atitinka ir XIX a. kartografijos šaltinius, kuriuose šioje teritorijoje žymimi tik menki pastatėliai, posesijų ribos (tvoros?). Visi statiniai nugriauti XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, pradėjus daugiaaukščių namų statybą dabartinėje Žygimantų gatvėje. Dabartinis tyrinėtos teritorijos pastatų vaizdas matomas 1939 m. Vilniaus plane. XX a. I pusėje virš XIX a. statinių liekanų išgrįstas akmenų grindinys, kuris amžiaus II pusėje uždengtas asfalto danga.

Tyrinėjimų metu surasti 166 radiniai, kurių didžiąją dalį (142 vienetai – 86 %) sudaro buitinės keramikos fragmentai (2:2 pav.). Be paminėtos numizmatinės medžiagos rasta ir švininė 1830 m. Rusijos imperijos Varšuvos muitinės plomba.

Žygimantų St. 11 and 11A

In the 16th century, the area in the vicinity of present-day Žygimantų Street belonged to the suburb of Lukiškės (Puškornia), and the majority of the plots up until the early 19th century to the Radvila (*Radziwiłł*) family. 66.4 m² was excavated in the inner courtyard of the houses at Žygimantų St. 11 and 11A (Fig. 1). 17th-century paving with a gutter created using larger stones was found at a height of H_{abs} 90.34–90.47 m in a large part of the excavated plot. Seven 17th-century coins were found on top of the paving.

According to the 18th-century plan of the first of the city of Vilnius, there was a road leading to the Green Bridge in this part of the city. Buildings are seen only alongside the road but non-residential plots existed in the area near the Neris. The urbanistic situation had not been changed greatly in the late 18th–

early 19th century. The remains of 19th century masonry structures (buildings?) were excavated in higher layers (Fig. 2). 166 finds, the bulk of which (142 specimens) consisted of fragments of household pottery, were discovered during the excavation.

Dalia Ostrauskienė

Žvalgomieji tyrinėjimai Teatro gatvėje 1 ir Basanavičiaus gatvėje 13

2011 m. rugsėjį buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Vilniaus senajame mieste su priemiesčiais (UK 25504), Teatro g. 1 ir J. Basanavičiaus g. 13, „Marijos“ vilos (UK 27038) teritorijoje. Teritorija, kurioje buvo atliekami tyrinėjimai, yra Vilniaus senamiesčio V dalyje, Pylimo ir J. Basanavičiaus gatvių aplinkoje, istorinių priemiesčių zonoje už Vilniaus gynybinės sienos. Tyrinėjimus užsakė UAB „Vilniaus energija“, planuodama tiesti šiluminių tinklų trasą. Planuojamos trasos linijoje, apie 85 m ilgio ruože, patenkančiame į paminklo teritoriją, iškasti du 2x1,6 ir 2x2 m dydžio šurfai. Iš viso ištirtas 7,2 m² plotas.

Teatro gatvės R pusėje, sandūroje su dabartine J. Basanavičiaus gatve (Teatro g. 1 kiemo ŠV dalyje) ištirtas *šurfas 1*, kuriame rastas iki 2,4 m storio 8-ių horizontų kultūrinis sluoksnis. Po asfaltu atidengtas netašytų akmenų grindinys. Viršutiniame tamsiai pilkos žemės, maišytos su smulkiomis statybinėmis duženomis ir kalkių skiedinio intarpais, sluoksnyje iki 70 cm gylio rasta apdegusio kalkakmenio, XVIII a. II pusės – XIX a. buitinės keramikos šukių, dubeninių koklių, plokštinių koklių, pagamintų manufaktūrose, olandiškų čerpių dalių ir fajansinių bei stiklinių indų šukių. Giliau, iki 40 cm storio tamsiai pilkos žemės su statybinėmis duženomis ir rusvo molio intarpais sluoksnyje rasta plytos su braukomis dalis. 1–1,2 m gylyje, gelsvos smėlio su pilko grunto intarpais sluoksnyje rasta monetų: Rygos XVII a. vidurio biloninis šilingas, Lenkijos Zigmanto Vazos 1622 m. denaras ir išmestose žemėse – Prūsijos Žygimanto I 1528–1535 m. denaras. Taip pat rasta XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukių (1 pav.) ir plokštinių koklių fragmentų. Vienas plokštinio koklio viršutinio kairiojo kampo smulkus fragmentas puoštas angelo galva su sparnais (2 pav.), kiti du – žaliai glazūruoti, puošti tinklelio su žvaigždutėmis ornamentu. Šurfo R dalyje, pilko grunto su smulkiomis statybinėmis duženomis sluoksnyje 1,5 m gylyje atidengtas akmenų mūras su retais plytų intarpais. Galimai tai buvusio statinio pamatų dalis. 27x16x8 cm dydžio šviesiai rudos molinės plytos su smulkintų raudonų plytų priemaišomis. Akmenys 12–28 cm skersmens,



1 pav. XVII–XVIII a. buitinės keramikos fragmentas iš šurfo 1. D. Ostrauskienės nuotr.

Fig. 1. Fragments of 17th–18th-century household pottery from test pit 1.

2 pav. XVII a. I pusės plokštinio koklio kampo fragmentas iš šurfo 1. D. Ostrauskienės nuotr.

Fig. 2. A corner fragment of a panel stove tile (Blattkachel) from the first half of the 17th century from test pit 1.